

117

EŠD: 8097

Naselje: **Mestni Vrh**

Občina: Ptuj

Ime: **Mestni Vrh – viničarija Mestni Vrh 90**

Naslov: Mestni Vrh 90

Področje: E

Obdobje: 19., 20. stoletje

Leta 2006 so se nadaljevala obnovitvena dela na hiši in gospodarskem posloplju Murkove domačije, nekoč Herbersteinove viničarije. Obnova sistematično poteka že nekaj let, tudi z denarno pomočjo Ministrstva za kulturo.

Najprej je bilo treba popraviti slamnati strehi na obeh stavbah. Poškodovani deli strehe so bili pokrpani, strešni slemeni, ki so ju poškodovali glodalci in leta 2005 tudi močan veter, pa sta bili v celoti na novo prekriti. Tudi fasade, ki so bile pred leti obnovljene, je bilo treba na nekaterih mestih popraviti. Popravljeni so bile z ilovnatim ometom, narejenim po tradicionalni metodi, iz zmesi ilovice, narezane slame in plev. Hiša je bila v celoti pobarvana z apneno barvo v rahlo peščenem odtenu, ometan gospodarski del pa je bil pobeljen z apnom. Stare lončene peči ni bilo več mogoče uporabljati, zato jo je bilo treba razstaviti in ponovno zgraditi. Poškodovane pečnice so bile sanirane in ponovno vgrajene. Lesena vrata kurišča v kuhinji so bila zaradi varnosti zamenjana s kovinskimi, razpokani del dimnika pa je bil na novo pozidan in ometan. Dela sta opravila krovce Jožef Rogan iz Trdkove in pečar Zdravko Visočnik iz Ritznoja.

Domačija stoji na Mestnem Vrhu, široko razloženem naselju v jugovzhodnem delu Slovenskih goric, severozahodno od Ptuja. Leseni stavbi, kriti s slamo, stojita ob makadamski cesti. Obdani sta s starim sadnim drevjem in brajdo. Ob hiši sta latnik in rožni vrtiček, za hišo pa je ograjen kmečki vrt. Stavbi sta vrisani v franciscejskem katastru iz leta 1824.

Hiša je grajena v leseni kladni konstrukciji, ometana z ilovico in pobeljena z apnom. Talni zidec je siv. Pokriva jo čopasta streha s strešnim napuščem na vhodni strani. Okna so zaščitena z železnimi mrežami in opremljena s polkni. Okni v kuhinji in veži sta nekoliko večji, prvotno sta bili na teh mestih lini. Notranjščina hiše ima danes štiri prostore: na sredini sta veža, ki ji pravijo priklet, in kuhinja z ognjiščem, desno pa je glavni bivalni prostor, »hiša«, s krušno pečjo, ter levo klet. Nekoč sta bili veža in kuhinja en sam prostor. Tla v vseh prostorih so bila ilovnata. Lesen pod v

»hiši« in opečni tlakovci v drugih prostorih so bili narejeni šele po letu 1930.

Daljše gospodarsko posloplje sestavljajo trije prostori: hlev, skedenj in listnjak. Hlev, grajen v kladni konstrukciji s travovnim stropom, zavzema osrednji prostor v gospodarskem prostoru. Skedenj in listnjak z odprtim ostrešjem imata stene sestavljene iz pokončno postavljenih desk, ki so pritrjene na nosilno ogrodje.

V hiši in gospodarskem posloplju so ohranjeni vsa stara oprema, različne delovne priprave in orodje, v hiši pa tudi staro pohištvo.

Obnova obeh objektov se je začela leta 1994. Obe stavbi sta tedaj dobili novo slamnato streho, ker sta bili stari popolnoma dotrajani. Na hiši je bila sanirana strešna konstrukcija, obnovljeni pa so bili tudi zatrepi ter leseni svinjaki, nameščeni v podaljšku strehe na zadnji strani hiše. Gospodarsko posloplje je bilo v celoti obnovljeno. Kladna konstrukcija in travovni strop hleva sta bila ustrezno sanirana. Deske, s katerimi so bile narejene stene skednja in listnjaka, so bile zaradi dotrajanosti zamenjane. Strešna konstrukcija je bila tako uničena, da jo je bilo treba skoraj v celoti rekonstruirati. Na podlagi starih fotografij je bila rekonstruirana tudi oslica, strešna odprtina za nakladanje sena. Pri sanaciji lesenega ostenja hiše je bilo treba objekt podtemeljiti in teren drenirati. Nato so bile obnovljene fasade in stavbno pohištvo na obeh poslopljih, razen vhodnih vrat hiše, ki so novejša in jih bo treba nadomestiti z novimi, izdelanimi po starih fotografijah. Stene so bile v delu saniranega lesenega ostenja ponovno ometane z ilovnatim ometom in v celoti pobarvane v rahlo peščeni barvi, ometan gospodarski del pa je bil pobeljen z apnom. S konzol strešne konstrukcije na hiši so bile odstranjene barvne plasti, les pa je bil zaščiteno. Prav tako so bili zaščiteni vsi leseni deli na gospodarskem posloplju.

Dela so pod konservatorskim nadzorom izvajali naslednji mojstri: krovce Jakob Skale iz Slivnice pri Celju, tesar Ivan Podgrajšek iz Zreč in mizar Mirko Harb iz Vodol pri Mariboru.

V hiši je do leta 2004 živela Julijana Murko, ki je po vodo hodila k vodnjaku, večere pa preživljala ob luči petrolejke. Obiskovalcem je rada razkazala hišo in pripovedovala o njeni preteklosti. Po njeni smrti je hišo podedoval nečak Nikolaj Murko, ki je teti vsa leta pomagal pri obnovi.

Ker bo domačija z vso opremo in pohištvo muzejsko urejena in vključena v pedagoško-turistični program, je novi lastnik pri urejanju okolja poskrbel tudi za potrebno infrastrukturo, vodovod, elektriko in kanalizacijo. Okolje skrbno ureja, skrbi za cvetlični in zelenjavni vrt ter brajde

okoli hiše in stari sadovnjak, obnovil pa je tudi vodnjak.

Jelka Skalicky

118

EŠD: 4737

Naselje: **Miren**

Občina: Miren – Kostanjevica

Ime: **Miren – arheološko območje Grad**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, antika

Dne 18. 3. 2003 sem pri pregledu roba severne terase (parc. št. 561/4 in 525/3 k. o. Miren), pod današnjo asfaltirano cesto, ki vodi do samostana na Mirenskem gradu, našel večje število odlomkov prazgodovinske lončenine in nekaj fragmentov antične lončenine. Pobranih je bilo le pet fragmentov lončenine. Lončenina je ležala na pobočju med cesto in teraso, kjer je izpostavljena nadaljnjim erozijskim procesom, ter na sami površini terase. Najdbe so bile predane ZVKDS, OE Nova Gorica.

Mitja Pergar

119

EŠD: predlog 470002

Naselje: **Moravče**

Občina: Moravče

Ime: **trg Moravče**

Naslov: Trg svobode

Področje: E, UA, Z

Obdobje: 13., 19. stoletje

V letu 2006 sem raziskovala način življenja Moravčanov, ki živijo na območju trga Moravče. Zasnova trga je kroglaste oblike. Središčno točko predstavlja barokizirana cerkev sv. Martina, ki jo obkroža danes spominski park, nekdanj župnijski vrt, v katerem je prvotno stalo župnišče.

Kraj se v listinah prvič omenja kot fara Moravče med letoma 1232 in 1246. Predstavlja enega izmed redkih še ohranjenih trgov na Slovenskem. Spada med najmlajše trge, trške pravice so si podjetni tržani izborili šele na začetku 19. stoletja, leta 1804. Moravčani so tega leta dobili pravico do treh sejmov. Proti koncu 19. stoletja si je vaški odbor pridobil pravico do šestih sejmov. Socialna in profesionalna struktura ljudi je bila vezana na kmetijstvo in gostinstvo. Posamezne hiše so registrirane kot kulturna dediščina, mikroregijsko identiteto Moravske doline predstavlja celotna zasnova trga, ki je vidna tudi iz franciscejskega

Franciscejski kataster iz leta 1825. Vir: Ministrstvo za kulturo, Arhiv republike Slovenije

katastra iz leta 1825 in preambule iz leta 1867, zato smo trg Občini Moravče v letu 2006 predlagali za razglasitev. Strokovne podlage so bile izdelane januarja 2007.

Mojca Tercelj Otorepec

120

EŠD: 484

Naselje: **Negova**

Občina: Gornja Radgona

Ime: **Negova – grad**

Področje: A

Obdobje: srednji in novi vek

Grad Negova, 2006. Strelina lina v stolpu C (foto: I. Tušek)

